

2. Гвоздїй С.П. Підготовка майбутніх учителів природничого циклу до навчання школярів основ безпечної поведінки. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: 13.00.04 / Південноукраїнський дер. пед. університет імені К.Д.Ушинського. – Одеса, 2007. – 220 с.
3. Іванова І.В., Заплатинський В.М., Гвоздїй С.П. Безпека життєдіяльності: навчально-контролюючі тести. – Навч. посібник. – К.: Самміт-книга, 2005. – 148 с.
4. Качинський А., Загороднюк П. Без наукових засад екобезпеку не вибудуєш // Віче. Теоретичний і громадсько-політичний журнал. – № 1 (70). Січень. – 1998.
5. Зятева Л.А. Экологически безопасная личность // Мир образования – образование в мире. – 2005. – №4. – С. 93-106.
6. Сизов Ю., Дяченко Н. “Экологическое сознание как доминанта экологической культуры и пути его формирования” // Імідж сучасного педагога №5-6 (34-35), 2003. – С. 32.
7. Ситаров В.А., Пустовойтов В.В. Социальная экология: Учеб. пос. для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Издательский центр “Академия”, 2000. – 280 с.
8. Хотунцев Ю.Я. Экология и экологическая безопасность: Учеб. пос. для студ. высш. уч. зав. – М., 2004. – С. 318.
9. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2006. – 352 с.

УДК 378

Т.А. Ганніченко

***МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ
НА ЗАНЯТТЯХ З МОВ***

У статті розглянута модель формування комунікативної компетенції майбутніх економістів засобами дидактичної гри на заняттях з мов, визначені її складові.

The model of formation of communicative competence of future economists by means of didactic game on language lessons is considered in the article, its components are determined.

За новими освітніми тенденціями в галузі мовної освіти, основною метою навчання мови є формування комунікативної компетенції майбутнього спеціаліста [3]. У процесі навчання мов студентів-нефілологів, зокрема майбутніх економістів, ми виявили, що одним із найбільш ефективних методів для формування комунікативної компетенції на заняттях з мов є дидактична гра. Дане припущення спонукало нас до проведення дослідження щодо ефективності використання цього методу у навчанні мов студентів-економістів. Експеримент передбачав, передусім, створення експериментальної моделі формування комунікативної компетенції.

Теоретико-методологічною основою для створення науково обґрунтованої моделі формування комунікативної компетенції майбутніх економістів є положення системного підходу (В.П.Беспалько, Т.А.Ільїна та ін.), діяльнісного (А.Й.Багмут, М.С.Вашуленко, І.О.Зимня, В.К.Іваненко, А.Й.Капська, М.І.Пентилюк, Т.Ф.Потоцька, Г.М.Сагач, Н.Ф.Тализіна, О.М.Хорошковська та ін.), особистісно орієнтованого (М.А.Алексєєв, О.В.Бондаревська, В.В.Рибалка, В.В.Серіков, І.С.Якиманська та ін.), контекстного (А.А.Вербицький та ін.), комунікативного (О.М.Біляєв, І.Л.Бім, М.С.Вашуленко, М.І.Гез, І.П.Гудзик, О.В.Дудников, Г.О.Китайгородська, Т.О.Ладиженська, О.О.Леонтєв, В.Я.Мельничайко, А.В.Мудрик, Є.І.Пассов, Н.А.Пашківська, М.І.Пентилюк, К.М.Плиско, М.М.Скаткін, А.Є. Супрун, Л.В.Скурагівський, Л.П.Федоренко, О.Н.Хорошковська та ін.), технологічного (В.П.Беспалько, М.В.Кларін, Н.В.Кузьміна, В.О.Сластьонін, С.А.Смірнов, Ю.Г.Татур, А.І.Уман та ін.) підходів.

Мета нашої статті: визначити модель формування комунікативної компетенції майбутніх економістів засобами дидактичної гри на заняттях з мов.

Завданнями статті передбачено:

- розкрити поняття моделі, її значення для експериментального навчання;
- сформулювати поняття “модель формування комунікативної компетенції на заняттях з мов”;
- визначити структурні компоненти даної моделі із зазначенням змісту кожного з них.

Для вивчення внутрішніх і зовнішніх зв'язків об'єкта дослідження суттєве значення має моделювання. *Моделювання* – метод наукового пізнання, що ґрунтується на заміні предмета або явища, які вивчаються, на їх аналог, модель, що містить істотні риси оригіналу [2: 41].

Модель у експериментальному навчанні має подвійне значення: “вона одночасно і об'єкт вивчення (оскільки вона заміщає інший, подібний до неї об'єкт), і експериментальний засіб (оскільки вона є засобом пізнання цього об'єкта). Для модельного експерименту властиві такі операції: перехід від натурального об'єкта до моделі – побудова моделі і власне моделювання; експериментальне дослідження моделі; перехід від моделі до натурального об'єкта, що полягає у перенесенні результатів, отриманих при дослідженні на цей об'єкт” [6: 95-96]

“Будь-яка програма навчання передбачає створення моделі мінімального комунікатора, який повинен бути достатнім для досягнення поставлених комунікативних цілей” [4: 31]. Ми погоджуємося з цією думкою і вважаємо моделювання однією із складових формування комунікативної компетенції.

У процесі моделювання необхідно відтворювати вирішення комунікативних завдань в контексті цілей навчання і формування комунікативних умінь та навичок на основі професійної лексики з використанням різних методів та засобів навчання. Як ми вже відмічали раніше, найкращим засобом навчання, що моделює різні види людської діяльності є дидактична гра. Дидактична гра допомагає встановити відповідність умов навчання критеріям природного спілкування, дає можливість включати студентів в аналогії професійної діяльності. Моделювання дозволяє на прикладі аналогічних ситуацій професійної діяльності сформувати у дидактичній грі необхідні комунікативні вміння та навички. Моделювання ситуацій професійного спілкування у дидактичних іграх можна розглядати як основу формування комунікативної компетенції мовою спеціальності.

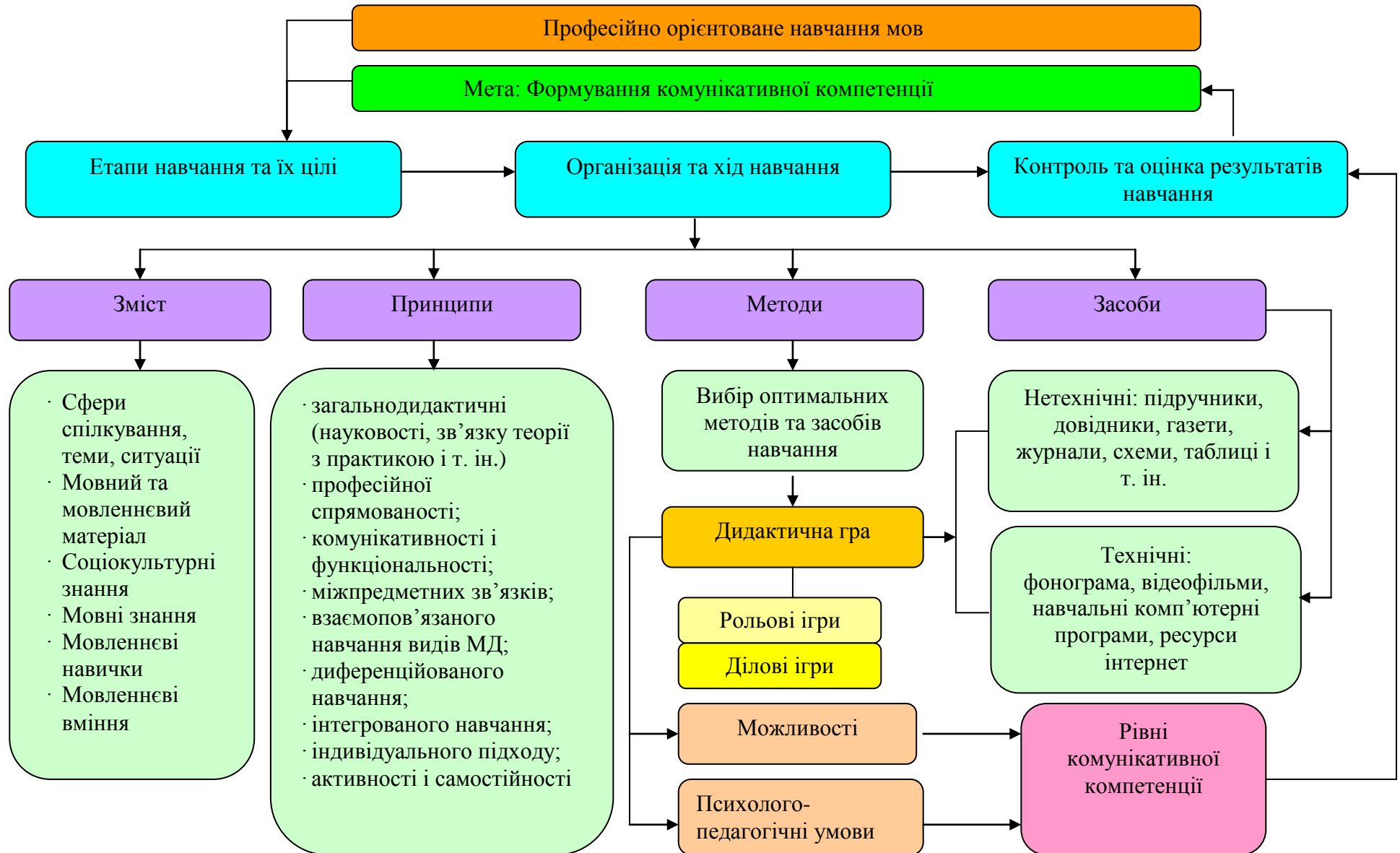
Отже, моделювання є частиною пізнавального процесу, проектування певної ситуації, що імітує реальну ситуацію спілкування і є засобом навчання і формування комунікативної компетенції.

Під *моделлю формування комунікативної компетенції на заняттях з мов за професійним спрямуванням* ми розуміємо дидактичну систему, спрямовану на реалізацію процесу професійно орієнтованого навчання мов студентів (майбутніх економістів), що включає встановлення етапів навчання з визначенням цілей кожного з них, відбір змісту навчання, принципів, оптимальних методів та засобів навчання, контроль та оцінку результатів навчання та їх корекцію.

Проаналізувавши педагогічну та науково-методичну літературу та дослідивши практичний досвід викладачів-мовників, ми прийшли до висновку, що пропонує нами модель повинна мати таку структуру (Таблиця 1). Розглянемо складові даної моделі.

Аналіз документів Ради Європи з питань освіти та професійної підготовки фахівців свідчить про те, що в Загальноєвропейському Співтоваристві проводиться цілеспрямована політика, орієнтована на формування і розвиток здатності фахівців вільно спілкуватися у сфері професійної діяльності [7].

Модель формування комунікативної компетенції на заняттях з мов студентів-економістів

Професійно орієнтоване навчання мов студентів немовних спеціальностей, зокрема майбутніх економістів, здійснюється нами відповідно до вимог Українських кваліфікаційних стандартів та чинних програм підготовки спеціалістів вищих навчальних закладів II-IV рівнів акредитації, рекомендацій Ради Європи щодо мовної освіти. У викладанні курсів “Українська мова за професійним спрямуванням” та “Іноземна мова професійного спілкування (англійська)” у Миколаївському державному аграрному університеті ми ставимо за мету забезпечити формування комунікативної компетенції майбутнього спеціаліста мовою спеціальності, високої культури ділового спілкування, оволодіння фаховою термінологією та прийомами і практичними навичками укладання документів.

Зміст навчання – поняття, що змінюється залежно від цілей навчання. Навчання професійному спілкуванню повинно містити професійно значиму інформацію. Сучасна дидактика визначає зміст навчання як певний обсяг систематизованих знань, вмінь та навичок, що складають основу гармонійного розвитку особистості.

Зміст навчання студентів професійного спілкування (за Л.В.Барановською) є сукупністю таких знань: 1) знання про спілкування як про психологічну взаємодію людей у процесі спільної діяльності; 2) знання з професійної мови, які допомагають виявляти особливості взаємодії людей на вербально-рольовому рівні; 3) знання з матеріалізації процесів фахового спілкування (теоретичні відомості про об’єкти наукової галузі, методи її дослідження, зміст поняттєво-категоріального апарату), які засвоюються під час занять з мов [1].

М.І. Пентилюк вважає, що крім знань, зміст навчання включає уміння й навички учнів, методи і засоби навчання [5: 47-51].

З аналізу літератури та досвіду роботи ми вважаємо, що зміст навчання мов за професійним спрямуванням має включати:

- Сфери спілкування, теми, ситуації;
- Мовний та мовленнєвий матеріал;
- Соціокультурні знання;
- Мовні знання;
- Мовленнєві навички;
- Мовленнєві вміння.

У навчанні студентів економічного факультету Миколаївського державного аграрного університету запроваджено модульно-рейтингову систему навчання. Особливість його полягає у тому, що зміст навчання подається у самостійних завершених комплексах, засвоєння яких відбувається згідно цілей. Зміст навчання української мови за професійним спрямуванням у Миколаївському державному аграрному університеті забезпечується професійно значимою інформацією, що охоплює сфери спілкування, теми, ситуації професійного життя майбутнього економіста, мовний та мовленнєвий матеріал, соціокультурні знання, мовні знання і забезпечує вироблення комунікативних навичок та вмінь, тобто комунікативної компетенції.

Як ми вже зазначали, більшість термінів економічної лексики має англійське походження, саме тому надзвичайно важливим є тісний зв’язок у викладанні української та англійської мов за професійним спрямуванням. З метою кращого розуміння семантики професіоналізмів доцільним буде використання зіставно-порівняльного методу, що також зараджуватиме небажаному вживанню англійських слів, що мають українські відповідники.

Зміст навчання англійської мови професійного спрямування у Миколаївському державному аграрному університеті забезпечується професійно-орієнтованим навчальним матеріалом, що містить теми, ситуації майбутньої професійної діяльності економіста, мовний та мовленнєвий матеріал, мовні, суспільно-політичні, країнознавчі, культурологічні знання і забезпечує вироблення стійких мовленнєвих вмінь та навичок, формування професійної комунікативної компетенції майбутнього спеціаліста.

Зміст курсів української та англійської мов за професійним спрямуванням традиційно будується на основі дидактичних та загальнометодичних принципів: науковості,

систематичності і послідовності, зв'язку теорії з практикою, наступності і перспективності, проблемності.

Крім зазначених принципів, формування комунікативної компетенції на заняттях з мов за професійним спрямуванням здійснюється, на наш погляд, за такими принципами:

- принцип професійної спрямованості;
- принцип комунікативності і функціональності;
- принцип міжпредметних зв'язків;
- принцип взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності;
- принцип диференційованого навчання;
- принцип інтегрованого навчання;
- принцип індивідуального підходу;
- принцип активності і самостійності.

Принципи навчання мови зумовлюють використання *методів навчання*.

Огляд педагогічної та науково-методичної літератури показав, що хоча й існують деякі розбіжності у визначенні методів навчання, вчені (С.Х.Чавдаров, Є.М.Дмитровський, Л.П.Федоренко, О.М.Біляєв, В.О.Онищук) формулюють методи навчання, загалом, як способи (види) взаємодії вчителя (викладача) і учнів (студентів) спрямовані на досягнення цілей навчання [5: 108].

Питання про класифікацію методів навчання залишається дискусійним.

На сьогодні відомі класифікації методів навчання мови *за джерелами знань, рівнем пізнавальної діяльності учнів (студентів), способами взаємодії учителя і учнів (відповідно викладача і студентів) на занятті* [5: 109-118].

Особливу групу методів становлять *інтерактивні методи* навчання, які є ефективним засобом формування комунікативної компетенції. "Інтерактивний" походить від англійського – "inter" (взаємо-) та "act" (діяти). Інтерактивне навчання – це способи комунікативної взаємодії суб'єктів навчання, спрямованих на діяльне засвоєння знань, вироблення вмінь та навичок у співнавчанні, взаємонавчанні (колективному, груповому, у співпраці). Підґрунтям такого навчання є активізація пізнавальної діяльності студентів за допомогою активного спілкування. Саме до цих методів і належить дидактична гра. Оскільки саме під час їх проведення імітуються ситуації професійної діяльності, що сприяє виробленню стійких комунікативних вмінь та навичок ділового спілкування, йде активне й невимушене засвоєння спеціальної лексики, термінів, граматичних структур, стилістичних норм і т. ін. Крім того, у навчанні за цим методом реалізуються всі принципи навчання мов за професійним спрямуванням, що були перелічені нами раніше.

Для підвищення ефективності методів навчання необхідно раціонально і продумано використовувати *засоби навчання*.

У процесі навчання мов, ми розглядаємо засоби навчання як комплекс навчальної літератури і технічних пристроїв, що використовуються як інструмент педагогічного впливу з метою навчити мови і вивчити мову та призначені для підвищення ефективності навчального процесу.

Сьогодні набуває розповсюдження такий ефективний засіб навчання як електронний навчально-методичний комплекс, що містить електронні підручники, посібники, словники, електронні конспекти лекцій, репетитори, тренажери, комп'ютерні лабораторні практикуми, тести, ігри, кросворди і т. ін.

Слід відзначити, що дієвим засобом навчання, який викликає велику зацікавленість у студентів, є використання дидактичних ігор із застосуванням сучасних інформаційних технологій, тобто комп'ютерні ігри. Комп'ютерні ігри мають перевагу перед іншими формами ігор: вони наочно демонструють рольові способи вирішення ігрових завдань, наприклад, в динаміці представляють результати сумісних дій і спілкування персонажів, їх емоційні реакції при успіху і невдачі, що в житті важко передати.

З аналізу науково-методичної літератури та досвіду викладання можна стверджувати, що дидактичні ігри володіють великими навчальними можливостями, їх використання

створює сприятливі психолого-педагогічні умови для формування комунікативної компетенції майбутнього фахівця.

Процес формування комунікативної компетенції студентів включає також встановлення рівнів зазначеної компетенції на початку навчання, а також по його завершенню. Визначення рівнів комунікативної компетенції контрольних та експериментальних груп пов'язане з контролем і оцінкою результатів навчання. За результатами можна визначити ефективність експериментальної методики порівняно з традиційними методами навчання мов.

За поданою моделлю формування комунікативної компетенції нами здійснювалося навчання на заняттях з мов у студентів економічного факультету Миколаївського державного аграрного університету. Результати експериментального навчання вказують на ефективність запропонованої методики навчання. Саме тому у подальшому слід широко її впроваджувати.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Барановська Л.В. Теоретико-методичні основи навчання професійного спілкування студентів вищого аграрного навчального закладу//Автореферат дис. ... док. пед. наук. – К., 2005.
2. Білуха М.Т. Основи наукових досліджень. – К.: Вища школа. – 1997. – 270 с.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Під редакцією С.Ю.Ніколаєвої. – К., 2003.
4. Леонтьев А.А. Педагогическое общение. – М.: Знание, 1979. – 48 с.
5. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах. Підручник для студентів філологічних факультетів університетів / За ред. М.І.Пентилюк. – К.: Ленвіт., 2005 – 399 с.
6. Штофф В.А. Моделирование в философии. – Л., Наука, 1956. – 301 с.
7. Modern Languages; 1989-98. – Strasbourg: Council Europe Press, 1998.

УДК 378

Р.М. Горбатюк

СТАН ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті пропонується модель готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності. Визначені педагогічні умови використання інформаційних технологій у навчальному процесі. Експериментально встановлено рівень сформованості професійних компетенцій у студентів з фундаментальної та фахової підготовки.

In the article the model of readiness of future engineers-teachers is offered to professional activity. The pedagogical terms of the use of information technologies are certain in an educational process. Eksperimental'no is set level of formed of professional jurisdictions for students from fundamental and professional preparation.

Постановка проблеми. Професійна готовність фахівців на сучасному етапі розвитку суспільства є важливою вимогою, яка ставиться до майбутніх фахівців і вищого навчального закладу зокрема. Сучасне інформаційне суспільство зацікавлене в підготовці компетентних, професійно мобільних спеціалістів, здатних за короткий час оволодівати новими знаннями, вміннями і навичками, швидко адаптовувати свою професійну діяльність відповідно до змін змісту та обсягів праці. Формування таких якостей вимагає особистісних і комп'ютерно-орієнтованих підходів. У даний час ведуться активні пошуки способів інтенсифікації і модернізації системи формування професійної готовності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю.